

Amatörfotografernas
värld

Amatörfotografernas värld

FATABUREN 2009

Amatörfotografernas värld

NORDISKA MUSEETS OCH SKANSENS ÅRSBOK 2009

Red. Annette Rosengren och Christina Westergren

FATABUREN Nordiska museets och Skansens årsbok, är en skatt av kulturhistoriska artiklar som publicerats under mer än ett sekel.

Årsboken började som ett häfte med rubriken »Meddelanden«, redigerat 1881 av museets grundare Artur Hazelius för den stödjande krets som kallades Samfundet för Nordiska museets främjande. 1884 publicerades den första kulturhistoriska artikeln och när publikationen 1906 bytte namn till »Fataburen. Kulturhistorisk tidskrift« kom de vetenskapliga uppsatserna att dominera innehållet. Från och med 1931 fick årsboken Fataburen en mer populär inriktning och i stora drag den form som den har idag. Fataburen har sedan dess förenat lärdom och sakkunskap med syftet att nå en stor publik.

Fataburen är också en viktig länk mellan Nordiska museet och Skansen, två museer med en gemensam historia och en gemensam vänförening. Varje årsbok har ett tematiskt innehåll som speglar insatser och engagemang i de båda museerna, men verksamhetsberättelserna trycks numera separat och kan rekvideras från respektive museum.

Ekonomiskt stöd från Nordiska museets och Skansens Vänner gör utgivningen av Fataburen möjlig.

Fataburen 2009
Nordiska museets förlag
Box 27820
115 93 Stockholm
www.nordiskamuseet.se

© Nordiska museet och respektive författare
Omslag och grafisk form Lena Eklund
Omslagsfoto Svante Warming

Tryckt hos NRS Tryckeri, Huskvarna 2009
ISSN 0348 971 X
ISBN 978 91 7108 533 7

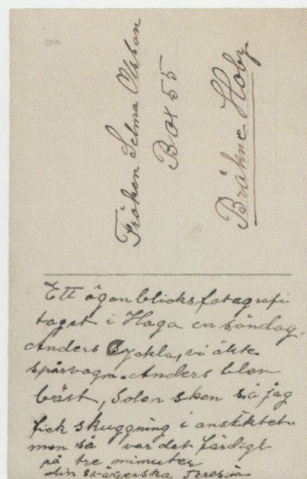
Anders Olsson

DAN WALDETOFT

Anders Olssons arkiv kom till Nordiska museet 1991 från hans dödsbo. Samlingen innehåller två fotoalbum med bilder från 1930 fram till 1960-talet, fyra diabildsmagasin från 1960-talet, negativ, ett antal lösa bilder, bland annat äldre släktfotografier, samt diverse handlingar, till exempel kvitton och hyreskontrakt, betyg och almanackor. Museet mottog också en del möbler och andra föremål från hans hem.

Anders Natanael Olsson föddes i Stockholm 1914. Fadern var målare, modern anges som »fru«. Anders, som var enda barnet, utbildade sig på 30-talet till ingenjör. På 40-talet är han anställd vid Svenska Instrument Aktiebolaget, där han är konstruktör av specialapparater för försvaret. 1973, året före pensioneringen från LM Ericsson, får han tillsammans med ett par kollegor patent på en uppfinning, en »gavel för spolstomme förreträdesvis avsedd för reläer«.

Och så till Anders Olssons fotografier. Julen 1935 fick han ett fotoalbum. De första bilderna som han klistrat in är från en skolresa till Småland 1930. Många av fotografierna i albumet är från familjens resor och utflykter. De besöker Gripsholm

Hagaparken 1928. Fotografi sänt som vykort, texten lyder: »Ett ögonblicksfotografi taget i Haga en söndag. Anders cyklar, vi åkte spårvagn. Anders blev bäst, solen sken så jag fick skuggning i ansiktet men så var det färdigt på tre minuter din svägerska Teresa». Foto Anders Olsson, Nordiska museet.

Ulvsundasjön, bygget
av Tranebergsbron
och en båtutflykt på
Mälaren med Sigtuna
och Gripsholm 1933.
Foto Anders Olsson,
Nordiska museet.

och Mariefred, Strängnäs, Sigtuna och andra välkända besöksmål i Mälardalen och i skärgården. Familjen gör utflykter i Stockholm, går på Skansen och dricker kaffe på Fåfängan. De reser till faderns hemtrakter, Bräkne Hoby i Blekinge. Några få bilder är från moderns hemtrakt, ön Oaxen utanför Mörkö i Sörmland. Vid militärtjänstgöringen på 1 10 i Strängnäs fotograferar han både värnpliktiga och befäl, och kameran är också med på Norrlandsmanövern 1936. »När du kommer hem tag med dig dina smutsiga kläder så får du dem i ordning när du

reser tillbaka, och hjärtligt välkommen hem», skriver modern i ett brev till honom under manövern, och avslutar: »Må Gud beskydda dig och alla pojkar där.«

År 1940 dör fadern Sigfrid i en njursjukdom. Anders och modern Teresia fortsätter att se sig om, bland annat är de i Uppsala, där Anders finner motiv som »Mor på Universitetets trappa« och »Mor beundrar utsikten« från Gamla Uppsala högar. Och släkten i Blekinge besöks fortfarande.

Utflykterna med modern blir med tiden färre, och kortare. På några fotografier från Farsta Centrum tagna vid 60-talets början skymtar modern, en gammal kvinna i svart kapp och en rejäl mörk handväska omgiven av modern arkitektur och människor i tidsenliga kläder. Ett typiskt 60-talsmotiv, här med ett ovanligt och otidsenligt inslag. »Mor« framstår som en viktig person i Anders liv och han fotograferar henne i olika sammanhang hemmavid. Hon tar hand om disken, gräddar våfflor på spisen, står vid kallmangeln i källaren och piskar mator på piskbalkongen. Ibland tar hon igen sig i vardagsrummet. Och så jular och födelsedagar förstås. »Mor med amaryllis« är från adventstid 1965. »Teresia till Stureby Vårdhem« antecknar Anders den 3 oktober 1966. Därefter bor han ensam i lägenheten på Ringvägen. Han besöker modern minst en gång varje vecka, hem kommer hon aldrig mer. Teresia dör på Stureby 1972. Några bilder av henne där finns inte.

Många bilder, både i färg och svartvitt, är från Stockholm. Särskilt diabilderna visar 60-talets omvandling av staden, men också stadsvyer, äldre bebyggelse och miljöer, till exempel gränder i Gamla stan. Och hemmakvarteren på Söder. Stockholms många broar kommer alltid igen. Förmodligen är det hans tekniska intressen som ligger bakom den här fascinati-

nen. Tranebergsbron byggs i början av 30-talet och Anders, som bodde på Lindhagensgatan i närheten, fotograferar brokonstruktionen och senare den färdiga bron vid många tillfällen. Båtar är ett annat uppskattat motiv, gärna större fartyg som angör Stockholm. Ingenjören Anders Olsson gör sig också påmind i en handskriven »förteckning över diabilder« med exakta uppgifter om »exponeringsdata«: förkortningar för olika belysningsförhållanden, bländare, exponeringstider och optik, linser och filter.

Nöjesliv och kamrater finns inte med på Anders Olssons fotografier. Fadern var medlem i Kungsholms baptistförsamling, och kanske fanns i hemmet ett avståndstagande från ungdomens nöjen. Men ingenting pekar på att Anders själv någonsin sökte gemenskapen i en frikyrkoförsamling. Visst finns där människor på bilderna. De står vid Stadsgården och beundrar fartyg ute på vattnet och matar fåglar på Strömmen. Vid Essingeledens invigning i augusti 1966 var åskådarmassorna stora. Återigen broar. Men människorna på bilderna har inget förhållande till mannen bakom kameran.

Konsums almanackor från 50- och 60-talen lämnar inte plats för egna noteringar, den 25 och 27 april 1957 har han ändå klämt in: »Arend-Roland-kometen synlig kl 21:30«. Men i de almanackor som har blad för anteckningar, och i de små fickalmanackorna från åren kring 1970, får vi inblickar i hans liv. Han skriver långt ifrån dagligen och noteringarna är kortfattade och alltid lika sakliga. Cykeln är en vän. Han noterar när han vårrustar den, lagar punkteringar och när den ställs undan på hösten. Cykelutflykterna i Stockholm med omgivningar antecknas med exakta uppgifter om antalet tillryggalagda kilometer. Han gör en lång lista på avstånden mellan olika platser

Ombyggnaden
av Tegelbacken,
15 mars 1964 och
gamla Essingebron
8 maj 1965. Foto
Anders Olsson,
Nordiska museet.

Mor Teresia på piskbalkongen. Foto Anders Olsson, Nordiska museet.

för att lätt kunna uppskatta hur långt han cyklat varje gång. I november 1975 noterar han, efter »Rengöring av c.«: »cycl. 75: 1250 km«. Förmodligen tillkom många av hans Stockholmsbilder under dessa cykelturer och när han promenerar eller åker med kollektiva färdmedel, som den 28 oktober 1973: »Molnigt. 48 t. S:t Erikspl. T t. Serg.t. prom. T. Tegelb. 48 hem.«

Han bor nu ensam. Vid enstaka tillfällen går han på bio, eller på museum, något sällskap märks inte av. En notering från 1972 ger en glimt av en grannskapskänsla från förr: »Hittade portmonnä i konsum. Den tillhörde fru Gustavsson i tobaksaffären som gav mig 10:- i hittelön.« Cykelturerna fortsätter.

Midsommarafton 1969 antecknar han: »C/yklat/ Kyrkogården. Vår grav 6 begonior, Carls grav 5 begonior.« Tvåveckorssestern samma sommar inleds med »tvättstugan«, därefter »tvättning« resp. »rengöring« av kök, skåp, skafferi, och badrum, och besök hos modern på Stureby. Anders Olsson tillhör en generation uppväxt i en sparsamhetsekonomi med kontroll över konsumtion och utgifter. Han antecknar lampbyten i hemmet: »Golvlampan, lilla 81.12.08. Lampan togs fr. takarm. i matrummet.« Och han noterar när han vädrat sina »gångkläder«.

Anders antecknar aldrig att han haft kameran med eller att han fotograferat på sina utflykter i hemstaden. Den sista färgbilden (dian) är från september 1969. I mars 1974 lämnar han in kameran på Hasselblads på Drottninggatan 35 och i oktober 1980 antecknar han: »Inl. film«.

Varför fotografierna från hans sista år inte kom till Nordiska museet är okänt. Det sista fotografiet där Anders själv är med – den här gången taget utan självutlösare – finns i en plastficka för id-kort från Åkes foto på Kocksgatan i Stockholm. Han är prydligt klädd i vit skjorta med slips och kavaj. Det lilla kvittot finns instuckat i plastfickan: fotograferingen ägde rum den 18 november 1987.

»I. Stannade på morgonen 89.06.25 ca kl. 5–6. 2. Stannade på morgonen 89.12.29 kl. 4.40«, har Anders antecknat om sin Seiko-klocka på en papperslapp. När hans hjärta stannade vet vi inte. Enligt folkbokföringen avled han i oktober 1990, dagen anges med ett frågetecken. Han hittades död i lägenheten på Ringvägen 74, n.b.

Julafton 1962. Foto Anders Olsson, Nordiska museet.